तत्क्रमज्या तु वाचरूपा भवति। कदम्बदृत्ते वा ज्या वा क्रान्तिज्या। अतस्तेषामंशानां क्रमक्रान्तिज्या वलनम्। अथ वैकरायेः क्रमक्रान्तिज्या त्रिज्यागुणा द्युज्याहृता तथापि वैव भवति। अथ वाल्पप्रकारेणोत्क्रमज्यानिराकरणं द्युज्यानुपातस्य प्रतिपाद्यते। क्रान्तिवृत्तेऽर्कस्थानेऽर्कबिम्बं मुद्रिकाकारं विन्यस्य बिम्बपरिधौ वलयाकारोऽवृत्तं वलं यत्र च क्रान्तिवृत्तं तयोरन्तरं यद्दक्षिणोत्तरं तत् तत्र बिम्बे प्राच्यपरयोर्वलनम्। तत्रार्कक्रान्तेर्बिम्बार्धकलायुतस्यार्कस्य क्रान्तेश्चान्तरम्। अतस्तस्यानयनम्। रविदोर्ज्यायां क्रियमाणायां यद्भोग्यखण्डं तेन लग्नार्धकला गुण्याः परहिदृक्के २२५ भाज्याः। फलं दोर्ज्योरन्तरं स्यात्। तत्र तावत् स्फुटभोग्यखण्डस्यानायानुपातः। यदि त्रिज्यातुल्यायां कोटौ प्रथमं लग्नार्धं परहिदृक्का भोग्यखण्डं तदाभिमतायामस्यां किमिति फलं स्फुटं भोग्यखण्डम्। तेन गुणितं बिम्बार्धं परहिदृक्के भाज्यम्। एवं स्थिते परहिदृक्मितयोर्गुणहारयोर्नाशे कृते बिम्बार्धस्य कोटिज्या गुणस्त्रिज्या हरः। फलं दोर्ज्योरन्तरम्। ततः क्रान्त्यर्थमनुपातः। यदि त्रिज्यया लिप्तया लभ्यते तदानेन दोर्ज्यान्तरेण किमिति। फलं क्रान्त्यन्तरम्। तद्बिम्बव्यासार्धदृत्ते वलनम्। अथान्योऽनुपातः। यदि बिम्बव्यासार्धदृत्ते एतावद्वलनं तदा त्रिज्याव्यासार्धदृत्ते किमिति। अत्र त्रिज्यातुल्ययोर्गुणहरयोस्तया बिम्बार्धमितयोश्च तुल्यत्वान्नाशे कृते कोटिज्याया लिप्तांशज्या गुणस्त्रिज्या हरः। अयं कोटिक्रमक्रान्तिज्या। तत् त्रिज्यादृत्ते वलनम्। एवं विषुवद्वृत्तस्थित एव यद्दे। अतो भूमध्यात् अक्षक्षितिजबिम्बमध्यं प्रति यत् सूत्रं नीयते तत् त्रिज्यासूत्रं दण्डवत्। तदुपरिस्थं बिम्बं छत्रवत् समन्तात् समसेव। यत् तत्परितस्त्रिज्यावृत्तं यत्र च वलनज्या देया तदपि भूसमसेव स्थितम्। अतस्तत्र यथागतमेव वलनम्। यदा किल मेषान्ते यद्दृष्टा तत्क्रान्त्या अक्षक्षितिकाद्युत्तरे नतं बिम्बं स्यात्। त्रिज्यासूत्रं तदा कर्णरूपम्। बिम्बमध्याच्च लम्बसूत्रं भ्रुवयच्छन्नं द्युज्या। सा तत्र कोटिः। क्रान्तिज्या भुजः। यथा किञ्चित् कर्णस्थित्या धृते दण्डे छत्रमपि तत्सार्धिन्यां दिशि कर्णरूपं भवति। तत्र वलनज्यापि कर्णरूपिण्या भवितव्यम्। यत् पूर्वमाभीतं क्रान्त्यन्तरं लम्बसूत्रप्रतिसार्धि तत् कोटिरूपं ज्ञातव्यम्। तस्य कर्णकरणायानुपातः। यदि द्युज्याकोट्या त्रिज्या कर्णस्तदाऽनया किमिति। पूर्वं कोटिज्याया लिप्तया गुणस्त्रिज्या हरः। इदानीं त्रिज्या गुणो द्युज्या हरः। अत्रापि त्रिज्यातुल्ययोर्गुणहरयोर्नाशे कृते कोटिज्या लिप्तज्यागुणा द्युज्यया भक्ता वलनं स्यादित्युपपन्नम्। युक्त्यानयैव विज्ञेयमक्षजं च क्रमज्यवेति। यथायनवलनानार्थं भ्रुवात् परितो लिप्तभागैः कदम्बवृत्तं निबद्धं तथा याम्योत्तरक्षितिजयोर्यः संपातः स समसंज्ञकः। तस्मादयनांशैः परितोऽयनवलनज्ञानार्थं वृत्तं बध्नीयात्। तत् किलायनवलयसंज्ञम्। तदपि भागैरङ्कम्। तत्रायनवलनोपपत्तिर्दर्शनीया। तद्यथा मध्यार्कात् समक्षिप्तं प्रति नीयमानं वृत्ताकारं सूत्रं भ्रुवच्छिन्नं याति। अतस्तत्र विषुवत्समवृत्तयोरेकैव याम्योत्तरा वलनाभाव इत्यर्थः। अथ यदि देशान्तरात् सूर्यं नत्वा समक्षिप्तात् सूर्यं प्रति नीयमानं सूत्रं यत्र समसूत्रे लगति तत्रस्त्रिकयोर्मध्ये यावन्तोऽंशास्तावन्त एवाक्षवृत्ते समसूत्रभ्रुवयोर्मध्ये भवन्ति। यतस्तत्समवृत्तानुकारं वृत्तम्। तेषां भागानामक्षवलये यावती क्रमज्या तावदेव समसूत्रभ्रुवयोरन्तरम्। अथ क्षितिजस्थेऽर्के क्षितिजमेव समसूत्रम्। तत्राक्षवृत्ते च नवतिर्नतांशाः। तेषां ज्याऽक्षवलयेऽक्षज्यातुल्या स्यात्। अतः समसूत्रकगतैर्नतांशैर्वलनं साधयितुं युज्यते। ते तु मङ्गायासेन ज्ञायन्ते। न तु सुखेन। अतस्तज्ज्ञानार्थं स्थूलोऽनुपातः कृतार्थं कृतः। यदि दिनार्धतुल्येन क्षाहोरात्रवृत्तेन नवतिः समसूत्रकनतांशा लभ्यन्ते तदेष्टेन किमिति। लब्धनतांशानां या क्रमज्या साऽक्षवृत्ते परिज्ञायते। यदि त्रिज्यावृत्ते एतावती ज्या तदाक्षवृत्ते कियतीति। लब्धं किल वलनज्या स्यात्। इयं वा द्युज्यार्थे, न त्रिज्यार्थे। यतः समसूत्रभ्रुवयोरन्तरं तत्। यद्भ्रुवयोर्मध्ये द्युज्याचापांशा एव वर्तन्ते। यदि द्युज्यावृत्ते एतावती तदा त्रिज्यावृत्ते कियतीति। एवं सति पूर्वतैराशिके त्रिज्या हरः। इदानीं गुणः। तुल्यत्वात् तयोर्नाशे कृते नतांशज्यया लब्धज्या गुणो द्युज्या हरः। फलं स्थूला वलनज्या स्यात्। अथ सूक्ष्मामुच्यते। यद्दृक्कालयोरंशैः यद्भुः यद्भुतलयया च बाध्या। अथायद्भुतलयोः समदिशोरैक्यमन्यथान्तरं च किल बाहुः पूर्वं प्रतिपादित एव।